

Matilda Karlström valde att genomgående utgå från ett fågeltema då hon designade dräkterna till operan Lisbeta, och ensemblens samtliga dräkter bär spår av fåglar på ett eller annat vis, vissa mer uttalat, andra mindre.

Plagg med sin egen form

Matilda Karlström är både kostym- och modedesigner, och gillar variationen som i arbetet som uppstår mellan de båda inriktningarna.

Efter att ha stått för kostymerna till operan Lisbeta, arbetar Karlström nu med ett eget modedesignprojekt som utmanar sättet hon arbetat på tidigare.

För två år sedan flyttade Matilda Karlström, som ursprungligen är från Föglö, hem till Åland efter flera års studier i Sverige och Norge.

Hon började med att läsa ett år grundläggande modedesign på Textilhögskolan i Borås.

–Det var ett intensivt år, komprimerat. Där fastnade jag för att skapa mina egna material, det fanns bra möjligheter till det.

Efter året på västkusten i Sverige gick flyttlasset till Norge, där Karlström studerade först till bachelor och sedan master i mode- och kostymdesign på Konsthögskolan i Oslo.

Där väljer de flesta endera inriktningen, men det gjorde inte Karlström som i stället fördjupade sig i både mode- och kostymdesign. Hon beskriver inriktningarna som två relativt olika sätt att arbeta.

–Kostymdesignen innebär ofta större samarbetsprojekt mot teater, dans och opera. Där är man inte så fri, med det som är bra är att man jobbar med faktiska produktioner och fullskaliga experiment. Inom modedesignen har man mer sin egen agenda och jobba utifrån egna intressen och mer materialbaserat. Jag har alltid varit intresserad av att skapa mina egna material framom att köpa färdigt. Det är möjligt vid längre projekt, men under kortare projekt hinner jag inte väva själv.

Kombinera

De olika arbetssätten definieras i mångt av olika tempo, menar Karlström.

–Det är därför jag tycker om att kombinera, för att ibland kunna jobba snabbt, och ibland få tid att dyka ner i detaljer.

Efter studierna bodde Matilda Karlström kvar i Oslo och jobbade med olika frilansprojekt och med egna konstprojekt.

–Jag försökte jobba i båda fälten. I de utställningar jag har haft har jag aktivt jobbat in idén om en visning i själva utställningsformatet. Jag lockas av det statiska i utställningsformatet, men dras samtidigt mot det oförutsägbara som det ändå innebär att visa plagg på kropp i rörelse.

För att exemplifiera hur utställningsformatet kan kombineras med visningsformatet berättar Karlström om en utställning hon hade i Oslo.

–Där var tanken att undersöka hur lång tid en visning kan få ta. Utställningen/visningen varade i nio dagar, och varje dag visade jag ett nytt plagg. För att se alla nio plagg i kollektionen måste man som besökare alltså komma till galleriet en gång om dagen, i nio dagar.

Ambitiöst projekt

Efter sammanlagt nio års studier och arbete bestämde sig Matilda Karlström för att flytta hem till Åland sommaren 2019.

–Jag hade inga förhoppningar om att kunna jobba med samma saker här, som designer är det ganska svårt att hitta jobb. Men jag längtade tillbaka till Åland, och tänkte att det får lösa sig.

Ett arbetsprojekt modell större dök lägligt nog upp i anslutning till flytten hem.

–Ända sedan jag flyttade hit har jag tänkt på Lisbeta. Men inte fulltid, jag har också haft andra jobb vid sidan om.

Karlström engagerades alltså som kostymdesigner för operan "Lisbeta – en trollkona ska du icke låta leva", vilken hade urpremiär den 15 juli i år på Alandica.

Med kören inräknad handlade det om en stor ensemble som skulle ekiperas. Till att börja med skapade Karlström basplagg i form av ullklänningar som nästan alla bar.

–De var tänkta att fungera som ett slags hud. Tyget blev på grund av de olika lagren och mängden lim ganska stelt, och det i kombination med den voluminösa formen gjorde att klänningen både förstärkte och gömde kroppens rörelser – och skapade egna.

Karlström tillverkade själv tyget bestående av två olika tyger med råull emellan som smälts ihop med värme, så kallad laminering.

Snart efter att hon flyttat tillbaka till Åland blev Matilda Karlström engagerad som kostymdesigner för basklänningar som nästan hela ensemblen bar.

–Poängen var att använda ullen för dess estetiska egenskaper. Jag lade ut lockar av ullen flortunnt mellan de två tygen med lim. När de sedan smältes ihop blev ullen inkapslad men på grund av att det ena tyget är transparent så syns ullen igenom, närmast som ett hårigt print.

Karlström och **Lena Andersson** sydde alla dräkter själva.

–Det var ett väldigt ambitiöst projekt i alla aspekter, säger Karlström.

Tidlöst

Carina Karlssons roman "Märket", som operans libretto bygger på, utspelar sig under 1600-talets häxprocesser på Åland.

–Vi bestämde tidigt att inte jobba med 1600-talsestetiken. I librettot finns inga årtal, utan operan är tänkt mer som en tidlös historia.

Därför valde Karlström att inte ta fasta på hur 1600-talets människor var ekiperade, utan satsade i stället på att få till en mera tidlös design.

–Jag har ändå läst på mycket om den tiden. Det är svårt att inte förhålla sig alls till den tiden, och en svår fråga är också: "Vad är tidlöst egentligen?" Det är därför idén om ullmaterialet kommer, jag ser ullen som ett tidlöst material som alltid använts.

Fågeltema

Matilda Karlström valde att genomgående utgå från ett fågeltema, och ensemblens samtliga dräkter bär spår av fåglar på ett eller annat vis, vissa mer uttalat, andra mindre.

–En speciell och central roll i operan spelas av Skatan som är dragspelare. Från

början betraktades den som en djävulsfigur, och det finns därför fågelinfluenser i de flesta av plaggen, till exempel bär alla kvinnor fågelvingar.

Även om djävulen till viss del bor i oss alla, finns det de som helt tydligt är mer skyldiga än andra till den ofattbara ondska som häxprocesserna utgjorde. Högst ansvarig och initiativtagare till häxprocesserna på Åland var den nytillträdde häradshövdingen **Nils Psilander**, som också figurer som karaktär i operan.

–Till hans kostym använde jag en mörkläggningsskärp. Det är en konceptuell idé, att han kom till Åland med mörkret. Han bär också ett plagg som fram till är byxor, men baktill är kjol, som en fågelstjärt. Till avrättningsscenerna bytte han om till en kostym i samma form, men som är gjord av presenning. Jag tänkte mig att presenningsplaggen skulle fungera som en skyddsdräkt, för att han skulle undvika att bli "smittad" av häxorna.

Fågelinfluenserna är däremot inte lika framträdande i alla plagg.

–Nej, i vissa märks de bara i det lite finstilla.

Nya projekt

Operan gavs endast i tre föreställningar i ursprungsskedet, men förhoppningen är att den småningom ska komma ut på turné. I så fall följer Matilda Karlström med.

–Det hör inte till vanligheterna, som kostymdesigner är man vanligtvis klar när uppsättningen börjar spelas. Men i den här produktionen har jag många hat-tar, så jag följer nog med som påkläderska.

För tillfället arbetar Karlström med ett

för operan Lisbeth – en trollkona skall du icke låta leva som hade urpremiär tidigare i sommar. Här visar hon upp några av de

nytt, mera konstnärligt projekt inom modedesign.

–Det blir en visning i höst, där jag och **Irina Fisun** ska visa varsin kollektion i samarbete med Nipå (Nordens institut på Åland, reds. anm.). Den har ett hållbarhetstema, och jag använder bara second hand-material.

Planen är att arbeta med existerande plagg.

–Vad kan jag göra med plagg som ingen vill ha, hur kan jag göra om dem till plagg som man vill ha? Anledningen till att jag nu försöker jobba med existerande plagg, är att det verkar som att så fort ett tyg blivit ett plagg så har det materialet kommit till sin slutstation. Vissa plagg kan såklart byta ägare via second hand-butiker och så vidare, och på så vis förlänga sitt liv. Men för den stora massan av överflödiga plagg behövs andra strategier. Det är många som jobbar med detta just nu, och jag är helt enkelt intresserad av att se vad jag eventuellt kan bidra med.

Karlström arbetar annars vanligtvis med en stor mängd material, vilket blir oekonomiskt i längden.

–Jag vill inte klippa bort och reducera, utan jobbar helst med hela bredden. Det skapar större möjligheter, och kan bli något annat. Så fort man klipper är det kört.

Höstens projekt, där hon alltså frångår sin vana genom att använda befintliga plagg i stället för större material, skapar således vissa utmaningar.

–Jag har jobbat i många år med stora textilier, så det ska bli spännande att jobba med annat material. ”En t-shirt, vad kan jag göra med den?”

Vad Matilda Karlström gör i framtiden, det får tiden utvisa.

–Jag har inget behov av eller önskan om att göra bara det här, det finns så mycket annat att göra.

Möjligen kan det bli en återkomst till det akademiska framöver.

–Jag var väldigt inne i utbildningsbubblan när jag bodde i Oslo, så jag är glad att jag inte började doktorera då direkt. Jag är lite sugen på att doktorera, men inte så sugen på att leva i den där bubblan.

Just nu är dräkterna magasinerade i ett källarförråd i Mariehamn, redo att tas fram då operan Lisbeth hoppeligen ska ut på turné småningom.

TEXT: TOMI RIITAMAA
tomi.riitamaa@nyan.ax
tfn 528 466

FOTO: STEFAN ÖHBERG
stefan.ohberg@nyan.ax
tfn 528 469

DET HÄNDER

Torsdag 26.8

BIO Bio Savoy

18.00 The Father.
18.15 The Ice road.
20.00 Free guy.
20.15 Suicide squad.

Fredag 27.8

BIO Bio Savoy

18.00 Sune: Uppdrag midsommar.
18.15 The Father.
20.00 Free guy.
20.15 The Ice road.

LUNCHVANDRING

Mariehamn Nabbens våtmark kl 11–13.

Kl 11–12 Johanna Hagström och Ulf Simolin från Mariehamns Stad guidar genom våtmarken. Samling vid Mariebads parkering. Tony Cederberg från Husö biologiska station berättar om Östersjöns status med fokus på vattnen kring Åland. Kl 12–13 Titta, testa, luncha. Ålands Naturskola tar med vadarstövlar, vattenkikare och lite annat som det går bra att titta på och att låna en stund. Ta med egen lunch och eventuell picknickfilt.

DANS

Finström Karl-Ers bygård Bjärström kl 19.30. Dans. Ta med vattenflaska och picknickkorg.

RUNDVANDRING

Mariehamn Ålands lagting kl 10–11.30. Guidad rundtur med filmvisning.

SENIORPUNKTEN

Mariehamn Norragatan 11 kl 12–13.45 eller 14.15–16. Högläsning. Anmälan görs kl 8.30–9.30 samma dag på tel 531 749.

TEATER

Mariehamns stadshus kl 19. Cirkus Cyrano av Arn-Henrik Blomqvist. Baserad på Rostads klassiker.

NOTISER

Erlandssons ”Symposiefanfar” uruppförs i Helsingfors

I dag torsdag uruppförs **Fredrik Erlandssons** ”Symposiefanfar” för orgel och trumpet i Johanneskyrkan i Helsingfors.

Verket kan också höras på söndag den 29 augusti då Yle direktsänder en gudstjänst från Nordiska kyrkomusiksymposiet i Helsingfors.

Vidare sänds gudstjänsten i samtliga nordiska länder söndagen den 12 september.

”Fanfaren är ett beställningsverk från arrangörerna av symposiet”, skriver Erlandsson i ett pressmeddelande och fortsätter:

”Den bygger på så kallade ’Coltrane changes’, en slags ackordföljd i flera tonarter som är vanlig inom modernare jazzmusik. Detta kombineras med klangen av en traditionell kyrkorgel och smattrande trumpetsignaler. Verket komponerades redan till 2020, då symposiet

Fredrik Erlandsson är församlingsmusiker i Jomala församling.

FOTO: THERESA AXÉN

ursprungligen skulle ha hållits, men får sitt uruppförande först nu.”

Fredrik Erlandsson själv spelar trumpet och **Niels Burgmann** orgel vid bägge framföranden. (tr)

Ålands kulturdelegation

Iediganslår följande understöd

- Specialunderstöd för jubileumsprojekt med anledning av Åland 100! Ansökan görs **senast den 15 september kl. 16.15**

- Landskapsunderstöd för nyskapande kulturprojekt att sökas av föreningar. Ansökan görs **senast den 15 september kl. 16.15**

Mer information och ansökningsblanketter finns på Ålands kulturdelegations hemsida **www.kultur.ax**

